

СПІЛКУЄМОСЯ З БАТЬКАМИ

Підвалини соціального досвіду особистості закладає сім'я. Саме найближчі родичі формують у дитини перші уявлення про те, як влаштований світ, яке значення має праця в людському житті, як варто будувати взаємини з людським оточенням. При цьому дорослим дуже важливо знати «чарівні» слова, використання яких у спілкуванні з дітьми наповнює взаємодію теплотою довіри, сприяє збагаченню змісту будь-якої діяльності та успішному формуванню життєвої компетентності дитини

Ганна БЕЛЕНЬКА,
заступник з наукової роботи директора Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, д-р пед. наук

Найліпший мотив до діяльності, або Давай зробимо це разом

З давна родина є необхідною умовою людського існування. Природними вихователями дитини є її батьки. Роль сім'ї в суспільстві не порівнювана за своєю значимістю із жодним соціальним інститутом, адже саме в сім'ї формується і розвивається особистість дитини, відбувається оволодіння нею соціальними ролями, необхідними для успішного життя в соціумі. У сім'ї створюються умови для пізнання дитиною всіх сфер земного буття людини, закладаються основи моральності, формуються норми поведінки, розвиваються індивідуальні якості особистості. Сім'я сприяє не лише формуванню, а й самоствердженню особистості, стимулює її соціальну, творчу активність, розкриває індивідуальність.

Особливості взаємин батьків і дітей бувають різними. Вони реалізуються в їх свідомій діяльності через певний стиль життя, переконання і вчинки. **Більшість сучасних батьків переконані** в тому, що роблять все необхідне для правильного виховання дітей. Та реальність свідчить, що і час, і характер спілкування батьків і дітей бувають дуже обмеженими. Для успішного розвитку дітям украй необхідно, щоб дорослий був завжди поряд, виявляв уважність та повсякчас спілкувався з ними.

Який вид діяльності найбільше до вподоби дітям?

У дитинстві кожному з нас читали чудове оповідання російської дитячої письменниці Валентини Осєєвої «Чарівне слово», у якому йшлося про чудодійну силу «чарівного» слова «будь ласка». По-справжньому «чарівними» є й інші слова ввічливості, як-от: «дякую», «дозвольте», «вибачте», «доброго дня» тощо. Знати ці слова та використовувати у своєму мовленні має кожна вихована людина. Та не всім нам відомо про існування не менш «чарівних» слів, які спонукають дітей до дії та взаємодії з дорослим.

Ключові слова:
взаємодія з дорослим;
«чарівні» слова;
партнерство у грі;
залучення до трудової діяльності;
робота з батьками

Щоб дослідити, яким з доступних видів діяльності віддають перевагу діти старшого дошкільного віку в дитячому садку, ми **провели опитування дітей**. Завданням було з'ясувати, які види діяльності найбільше їм до вподоби:

- гра;
- малювання;
- праця;
- експериментування;
- конструювання;
- слухання казок чи інших творів дитячої літератури.

Гіпотетично ми передбачали, що на першому місці опиниться гра, на другому — малювання, а на останньому — праця. Власне, здебільшого метою цього педагогічного експерименту було з'ясувати ставлення дітей до трудової діяльності. З огляду на те що дошкільникам ще складно зробити вибір зі значної кількості запропонованих варіантів через вікові особливості пам'яті, ми пропонували дітям обирати лише з трьох видів діяльності.

Кожній дитині групи ми **ставили запитання на кшталт**:

- Чим тобі хотілося б зараз зайнятися: погратися, помалювати чи витерти пил на полицях?
- Що ти хотів би зараз робити: прибирати зі столу, гратися чи розглянути книжки?
- Що будеш робити: будувати з піску, прибирати двір чи малювати?

Проаналізувавши відповіді більше трьохсот опитаних дошкільників, ми частково підтвердили наше припущення. Справді, **насамперед діти обирали гру**, на другому місці опинилося прагнення експериментувати з природними матеріалами, на третьому — малювання, на четвертому — ознайомлення з художньою літературою **ї на останньому — бажання працювати**.

Використання «чарівних» слів як один із прийомів формування інтересу дітей до праці

Надалі ми займалися пошуком педагогічних прийомів, які дали б змогу залучити кожну дитину до трудової діяльності добровільно, без примусу. Був використаний арсенал ігрових прийомів — до праці ми залучали дітей через **ігрові ситуації** на кшталт: «Уяви собі, що до нас у гості сьогодні завітає Мийдодір. Що йому може не сподобатися в нашій кімнаті? Що ти можеш виправити?». Використовували також у процесі трудової діяльності **елементи новизни**, яскраві атрибути (знаряддя) праці, як-от: мочалки, щіточки, мильна піна тощо. Ці прийоми дали позитивний, але короткотривалий ефект.

І раптом — «еврика»! Ми знайшли «чарівні» слова, використовуючи які, змогли зі 100%-вим успіхом досягати бажаного результату. Це були слова: «**Зі мною разом**».

Справді, з'ясувалося, що для досягнення бажаного ефекту у взаємодії з дитиною варто лише змінити формулювання запитання чи звернення до неї, додавши «чарівні» слова.

Формулювати запитання **правильно так**:

- Чим тобі хотілося б зараз зайнятися: погратися, помалювати чи **разом зі мною** витерти пил на полицях?
- Що ти хотів би зараз робити: **зі мною разом** прибирати зі столу, гратися чи розглядати книжки?
- Що будеш робити: будувати з піску, **зі мною** прибирати двір чи малювати?

Ми перевіряли ефект «чарівних» слів у величезній кількості варіантів та ситуацій. Результат завжди був однаковим. Використання «чарівних» слів, завжди давало змогу спрямувати активність дитини в потрібне для нас русло. Діти із задоволенням виконували разом з дорослим **різні трудові доручення**: мили підлогу, посуд, взуття, листя кімнатних рослин, витирали пил та витрушували килимки, прибирали на подвір'ї.

Розвиток партнерської взаємодії дорослого й дитини

Спільна діяльність із дорослим настільки значима для дитини, що заради задоволення потреби бути поряд з ним, дитина відмовляється від найулюбленіших своїх занять — ігор, читання, малювання тощо. Звичайно, лише в тому разі, якщо ця діяльність супроводжується позитивними емоціями спілкування, підтримкою, оцінюванням затрачених дитиною зусиль і схваленням досягнених результатів.

Спілкування — основний вид діяльності, в якому відбувається розвиток особистості. Лише у спілкуванні дитина може проявити себе як людина відносно іншої людини, і лише у спілкуванні з дорослим може повноцінно розвиватися.

Для організації педагогічно виправданого спілкування дорослих з дитиною дорослі — педагоги й батьки — мають усвідомити, що **дитина — не об'єкт для догляду, а партнер дорослого** у доступних віковим можливостям видах діяльності.

Спілкуватися з дорослим дитина починає за допомогою усмішки, що є першим соціальним жестом, адресованим йому. Впродовж першого року життя дитини таке спілкування відбувається шляхом обміну емоціями. Надалі, у процесі того, як дитина оволодіває вміннями діяти з предметами, її ставлення до близьких людей та соціального оточення змінюється. Дитина виявляє бажання не лише обмінюватися позитивними емоціями, а й спілкуватися на практичні «ділові» теми. Від дорослого дитина потребує вже не лише уваги й ласки, а й близької взаємодії та співпраці.

Здатність дитини до наслідування є вагомим чинником її розвитку. Адже дитина тягнеться до того, хто є для неї зразком для наслідування, — до дорослого. Спостерігаючи за розвитком ігрової діяльності дітей, ми помітили: що менша за віком дитина, то більше у процесі ігор їй потрібен дорослий. І лише у віці чотирьох — п'яти років діти набувають вміння гратися одне з одним.

Спільним іграм дітей передують **ігри поряд**. Постерігайте за дітьми від двох до трьох (чотирьох) років, які перебувають на одному ігровому майданчику. Ви помітите, що граються вони **поряд, але не разом**: у кожного свій задум і своя будівля, свої плани і сподівання. Одне одного діти сприймають як порушників свого задуму, як потенційну загрозу для створеного (пасочки, башточка чи будиночка з піску) і атрибутів для будівництва (совочка, відерця тощо).

До трирічного віку **ліпшим партнером для дитини у грі є дорослий**. З огляду на те, що рухові вміння у дитини розвинені недостатньо, гра з однією літкою може не складатися: м'яч не буде котитися в потрібному напрямку, погана координація рук перешкоджатиме виконанню точних рухів, необхідних для побудови будинку з кубиків тощо. Натомість дорослий зробить усе вміло: покотить м'ячик прямо до дитини так, щоб та могла його спіймати, сам спіймає м'яч, кинувши йому дитиною навіть за умов, що м'яч покотиться трішки не туди. Із дорослим цікаво будувати з кубиків і збирати пірамідки, тому що його рука за потреби обережно поправить дії руки дитини в процесі будівництва й покаже, як треба розмістити потрібний елемент. Спільно з дорослим дитина від-

працьовує ігрові вміння, які згодом використовуватиме в іграх з іншими дітьми.

Саме тому гратися з дитиною просто необхідно і в жодному разі не можна відкладати це на потім. Те, що дорослі у спілкуванні з дітьми переносять «на потім», «на завтра», може ніколи не відбутися, оскільки час минає безповоротно.

Ми радимо дорослим — батькам і вихователям — включати дитину в усі доступні її силам і віковим можливостям види діяльності. А ще — **впроваджувати в життя родини нові традиції** і дотримуватися їх, формуючи особливий стиль спілкування.

Скажімо, **можна запровадити вдома:**

- *матусин вихідний*, коли всі хатні справи виконують тато і діти — готують їжу, прибирають, перуть тощо;
- *суботнє чаювання у бабусі*, до якого завжди мама з допомогою дітей випікатиме нескладне у приготуванні, але смачне печиво;
- *прогулянки з татом у вихідний день*, з яких діти приносять цікаві природні матеріали (жолуді, каштани, листя тощо) для спільного виготовлення творчих виробів;
- *походи до театру чи музею*;
- *спільні для всієї родини ігри та читання*.

Результатом тісної взаємодії дорослого з дітьми є те, що діти стають ліпшими, розумнішими, добрішими, більше вміють і прагнуть вчитися нового. Достатньо не лінуватися душею і частіше казати дитині «чарівні» слова: «Давай зі мною разом!». Перевірте самі! ☺